

PRED PRIHODOM JUGOSLOVANSKEGA ZUNANJEGA MINISTRA V RIMU**OBISK, KI ZOPET SPRAVLJA V OSPREDJE MANJŠINSKO VPRAŠANJE**

Naša manjšina zahteva, naj se spoštujejo njene pravice, ker le tako lahko postane most za sporazumevanje med sosednima državama

Že več dni je v središču pozornosti slovenske javnosti v zamejstvu vest, da bo prihodnji četrtek dospel na uradni obisk v Rim jugoslovanski zunanji minister Koča Popović. Da je ta dogodek velikega pomena, ni treba posebej poudarjati, saj je dovolj, če se spomnimo, da gre za prvi uradni obisk visokega predstavnika jugoslovanske vlade v vsej dosednji zgodovini italijansko - jugoslovanskih meddržavnih odnosov. Obisk nadalje sovpada z dobo, ko obstajajo med sosednima državama ob Jadransko morju dobri trgovinski in gospodarski stiki. Italija namreč zavzema v jugoslovanski zunanji trgovini eno prvih mest, tako da znaša letna vrednost blagovne izmenjave od 75 do 80 milijard lir.

Tako italijanski kot jugoslovanski krogi pa danes soglasno ugotavljajo, da se sedanji trgovinski in gospodarski odnosi lahko še znatno izboljšajo in poglobijo, za kar naj bi tudi ne bilo velikih in nepremostljivih ovir. Obisk Koče Popovića v Rimu predstavlja zato ugodno priliko, da se od strani marsikatero večja ali manjša ovira, ki danes brani, da Italija in Jugoslavija pričneta še tesneje gospodarsko sodelovati.

PRICAKOVANJA ZAMEJSKIH SLOVENCEV

Slovenska javnost v zamejstvu prav gotovo z zadovoljstvom ugotavlja, kako se odnosi med obema državama čedalje bolj urejujejo in izboljšujejo. Urejeni in dobri odnosi namreč ne koristijo samo prizadetima državama, temveč koristijo ali bi vsaj morali koristiti tudi narodnima manjšinama, ki bivata v mejah Italije, oziroma Jugoslavije.

Ker ima obisk Koče Popovića v Rimu namen, da se še bolj utrdijo in poglobijo prijateljski odnosi med sosednima državama, je naravno, če tudi zamejski Slovenci pričakujejo, da bo ta obisk odločilno pripomogel k reševanju njihovih problemov.

Vsak nepristranski opazovalec mora priznati, da ima naša narodna manjšina celo vrsto nerešenih vprašanj in da so nekatera teh zanjo naravnost življenjske važnosti.

TRI KATEGORIJE SLOVENCEV

Kar slovensko manjšino v Italiji morda najbolj boli, je, da ne obstajajo zakoni ali mednarodne pogodbe, ki bi vsem njenim članom, pa naj bivajo na Tržaškem in Goriškem ali v videmski pokrajini, nudili enako zaščito njihovih narodnih pravic. Tako se dogaja, da obstajajo v isti državi tri ka-

tegorije Slovencev: na Tržaškem je naš življenjski položaj zaščiten po londonskem sporazumu, na Goriškem se mu priznavajo le določene pravice (šole v materinem jeziku), ki si jih je izvojeval med vojno in za časa anglo-ameriške zasedbe, v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini pa naše ljudstvo sploh ne uživa nobene narodne zaščite.

Vsak, še tako preprost človek mora priznati, da je takšno stanje nevzdržno in da se ne more zagovarjati. Kajti Slovenci, ki so danes v mejah italijanske republike, že več kot 1500 let strnjeno bivajo na ozemlju, ki sega od Oreha, preko Krasa, goriških Brd, Beneške Slovenije do Trbiža v Kanalski dolini, in tvorijo eno samo nerazdružljivo enoto. Zato ne bomo odnehali zahtevati, naj vsi dobe enako narodno zaščito, dokler jim ta ne bo priznana.

POGODBA, KI JE NE SPOŠTUJEJO

Za Slovence na Tržaškem obstaja, kot smo že omenili, Posebni statut, ki je bil sprejet v okviru londonskega dogovora iz leta 1954 in v katerem so natančno določene njihove narodne pravice.

Zato bi nepoučen človek lahko mislil, da je bilo s tem vprašanje rešeno. A ni tako. Izvoljeni predstavniki Slovencev na Tržaškem so se v zadnjih 5 letih že dvakrat obrnili na predsednika vlade ter se pritožili,

da se mnoga, bistvena določila londonskega sporazuma sploh ne spoštujejo in izvajajo. Zadnje spomenico so slovenski župani in občinski ter pokrajinski svetovalci odposlali predsedniku rimske vlade konec lanskega oktobra, ko je minilo pet let, odkar je Italija prevzela upravo Tržaškega ozemlja.

Če hočemo spoznati, kakšno vrednost predstavlja za tržaške Slovence Posebni statut, je dovolj, da povemo, da besedilo londonskega sporazuma ni bilo objavljeno niti v Uradnem vestniku generalnega komisariata v Trstu. Zato se je lahko zgodilo, da so tudi nekateri sodniki izjavili, da ta dogovor ni za vse državljane obvezni zakon. S tem so ti gospodje tako hudo zamajali pravne temelje celotnega sporazuma, da so zlasti v slovenske vrste vnesli veliko zmedo, ki nam je z narodnega stališča že mnogo škodovala. Ena glavnih naših zahtev zato je in ostane tale: italijanska oblastva, naj poskrbe, da se besedilo londonskega dogovora čimprej natisne tako v uradnem listu italijanske republike kot v Uradnem vestniku vladnega generalnega komisariata v Trstu. Samo na ta način se namreč lahko doseže, da bo ta dogovor imel tisti učinek, kakršnega smo Slovenci pričakovali in kakršnega še danes pričakujemo.

V javnih službah ni Slovencev

Eno bistvenih določil Posebnega statuta je tisto, ki tržaškim Slovincem jamči pravično zastopstvo v vseh javnih uradih. Od podpisa londonskega dogovora je poteklo že več kot šest let, a oblastva niso do danes razpisala niti enega natečaja za Slovence in niso niti Slovencev imenovala na kakšna odgovorna mesta. Slovenci še vedno nismo »pravično« zastopani v javnih uradih in nimamo svojih predstavnikov niti v ustanovah, ki se bavijo s kmetijstvom, čeprav Slovenci tvorijo ogromno večino vsega kmečkega življa na Tržaškem.

KOLONIZACIJA NAŠEGA OZEMLJA

To določilo Posebnega statuta je tako jasno in obenem za nas tako važno, da ne moremo od njega odstopiti niti za las, temveč bomo nenehno zahtevali, naj se do pičice izvaja. Tržaški Slovenci smo zaradi neizvajanja tega člena Posebnega statuta imeli že preveč škode, da bi takšno nevzdržno stanje lahko še mirno dopuščali.

Čeprav člen 4 Posebnega statuta ščiti narodnostni značaj našega ozemlja in člen 7 prepoveduje vsakršno njegovo spreminjanje, je že vrsto let v teku akcija, katere cilj je, čimprej povsem spremeniti narodnostno lice slovenskega podeželja. Od Domja preko Opčin, Proseka, Sv. Križa, Selsljana do Štivana, to je vzdolž vse obale se z državnim denarjem zidajo velika moderna naselja, kjer dobijo svoje bivališče le italijanske družine, tako da je domače slovensko ljudstvo ponekod že v manjšini. Ker je ta akcija načrtna in ker se izvaja s sredstvi, ki prihajajo iz državnih blagajin, je zadobila značaj prave kolonizacije in je zato najbolj učinkovito raznarodovalno sredstvo. Enaka akcija je v teku tudi na Goriškem, in sicer pri Štandrežu, Podgori in Pevmi.

Kot vsaka narodna manjšina tudi mi odločno obsojamo takšno početje, saj se do-

RADIO TRST A

NEDELJA, 27. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše — Tončka Curk; »Pravljica o štokljah in živi punčki«, igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.45 Vokalni kvintet »Zarja«; 17.00 Za smeh in dobro voljo; 18.30 Iz italijanskega glasbenega sveta; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Turk že zbira silno vojsko« (Marija Tomazin).

PONEDELJEK, 28. novembra, ob: 18.00 Znani sodobniki: »Moisè Combe« (Franc Jeza); 19.00 Znanost in tehnika — Josip Nabergoj: »Planetna biologija«; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Giuseppe Verdi: »Sicilijanske večernice«, opera v 5 dej. Približno ob 21.05 »Opera, avtor in njegova doba«.

TOREK, 29. novembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Mikroorganizmi v službi kmetijstva«; 18.30 Samospevi Bele Bartoka in Antonina Dvoržaka; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Tvorica sanj — obzornik filmskega sveta; 22.00 Pot v umevanje sodobne poezije — Vinko Beličič: »Kaj je dala poeziji romantika«.

SREDA, 30. novembra, ob: 18.00 Rudninska bogastva morja — Mario Kalin: »Iz slane vode dobivamo z elektriko nove snovi«; 18.30 Mario Zafred: IV. simfonija; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 »Veseli vladar«, komedija v 3 dejanjih (John Howard Payne - Irwing Washington, prevedel Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.45 Lucijan Marija Škerjanc: Sonetni venec, kantata v treh delih za soliste in orkester. Orkester Slovenske filharmonije vodi Samo Hubad.

CETRTEK, 1. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Rafko Dolhar: Nekaj o kemoterapiji: »Mnogo poklicanih, a malo izvoljenih antibiotikov«; 18.30 Slovenski samospevi: »Iskanje novih poti: Ravnik, Bravničar, Svara in Sivica« (Pripravil D. Pertot); 19.00 Širimo obzorja — Umetnost naših cerkva: »Devin« (Jože Peterlin). Približno ob 21.15 Književnost: »Mladinska dela Franceta Bevka« (M. Jevnikar). Približno ob 22.10 Umetnost: »Velika rimska nagrada Francoske Akademije« (D. Pertot).

PETEK, 2. decembra, ob: 18.00 Etnografski zapiski — Vili Hajdnik: »Pri plemenu Jukunkun na Gvineji«; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Ustrahovanje se v vzgoji maščuje«; 21.00 Umetnost, književnost in prireditve v Trstu; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Ivan Rudolf: »Belgija in Luksemburg postaneta neodvisna, pred 130 odnosno 100 leti«; 22.15 Italijanska povojna glasba; »Nove tehnike: Luigi Nono, Luciano Berio in Bruno Maderna«.

SOBOTA, 3. decembra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Sosedov sin«, po Jurčičevi povesti za radio pripravil Mirko Javornik. Igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: Razvoj Evrope, II. del — Novi vek: »Absolutizem«; 19.00 Pomenek s poslušalkami; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Za smeh in dobro voljo — sobotni varieté; 21.30 Jugoslovanske ritmične popevke.

TEDENSKI KOLEDARČEK

27. novembra, nedelja: 1. adventna, Bernard
28. novembra, ponedeljek: Jakob
29. novembra, torek: Vinko
30. novembra, sredo: Andrej
1. decembra, četrtek: Eligij, Marjan
2. decembra, petek: Nataša
3. decembra, sobota: Frančišek Ksaverij

UMETNIŠKA RAZSTAVA

V soboto zvečer je bila v gledališču v Tolminu odprta slikarska razstava tržaškega umetnika Jožeta Cesarja. Prireja jo okrajna zveza prosvetnih društev Gorica. Odprta bo do konca tega meseca. Ob tem kulturnem dogodku bi radi pripomnili kot zelo umestno in v bodoče še bolj potrebno, da ne loči bodoča žica udejstvovanja in izmenjav kulturnega življenja primorskih Slovencev. Ko se v državnem okviru vedno bolj živahno ustvarjajo kulturni stiki med Italijo in Jugoslavijo, ne bi smeli pozabljati na tesnejše kulturne povezave ob meji sami.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Obisk, ki zopet spravlja v ospredje manjšinsko vprašanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

bro zavedamo, kako je izguba zemlje nevarna za naš bodoči narodni obstanek.

Če pomislimo na vsa ta vprašanja, še bolj spoznamo važnost bližnjih italijansko-jugoslovanskih razgovorov v Rimu. Ni namreč nobena tajnost, da je nadaljnje zboljšanje in poglobitev prijateljskih odnosov med sosednima državama konec koncev v veliki meri odvisno prav od tega, če se bodo in kako se bodo reševala manjšinska vprašanja.

Dokler bo naša narodna manjšina hudo prizadeta v svojih najosnovnejših pravicah in dokler bodo pri večinskem narodu obstajale raznarodovalne težnje in načrti, je naravno, da se med Italijo in Jugoslavijo

ne morejo vzpostaviti resnično trdne prijateljske vezi. Do resničnega in trajnega prijateljstva med narodi in državama ob Jadranu bo prišlo šele tedaj, ko naši manjšini ne bo grozila nobena nevarnost, temveč se bo lahko nemoteno kulturno, socialno in gospodarsko razvijala. Šele tedaj bo mogla uspešno opravljati nalogo, ki jo mora in more opravljati vsaka narodna manjšina, živeča v urejenih razmerah: biti most za sporazumevanje med sosednima državama in narodi.

Z željo in upanjem, da bodo bližnji rimski razgovori odločilno prispevali k pravkar opisanemu cilju, pozdravljamo visokega jugoslovanskega državnika, ki je na tem, da dospe v rimsko prestolnico.

Enotnost zapada

Od ponedeljka do danes se je mudil v Rimu na uradnem obisku angleški prvi minister Mac Millan skupaj z zunanjim ministrom lordom Homejem. Po odhodu iz Rima se bosta angleška državnikar razgovarjala tudi z Adenauerjem in De Gaullem.

Ozadje teh razpravljanj utegne spremeniti bodoče politično lice Evrope. Angleško-italijanski stiki v Rimu so imeli namen najti skupno pot v bodočih razgovorih med najvišjimi predstavniki Zapada in Vzhoda, ki se bodo skoraj gotovo začeli brž po Kennedyevem prevzemu oblasti. V tiskovnem poročilu so italijanski in angleški ministri izjavili, da so zelo zadovoljni s pogovori. Poleg omenjene točke so se zedinili tudi za kontrolirano razorožitev in za najuspešnejši način, ki naj privede do miru.

Te so bolj splošne točke dnevnega reda. Bolj prijemljivi so pa bili dogovori, ki se tičejo odnosov med šestimi državami evropskega svobodnega trga in med sedmerico držav, ki tvorijo področje svobodne izmenjave (MEC in EFTA). Ta delitev je po mnenju angleških politikov škodljiva za enotnost Evrope in jo je treba premostiti, če naj Anglija bolj aktivno sodeluje v skupni evropski politiki.

Skupnost Evrope v zvezi z Ameriko je bil cilj Mac Millanovega obiska v Evropi. Svoji zamisli je dal poudarka tudi z obiskom pri papežu. Poleg politične skupnosti naj pokaže Zapad tudi duhovno enotnost do Vzhoda. Janez XXIII. je v nagovoru na angleške diplomate podčrtal napore Anglije za razvoj človeških in kulturnih vrednot. Na isto raven spada tudi obisk anglikanskega primasa dr. Fisherja v Vatikanu.

Na prihodnjem vrhunskem sestanku naj se predstavi politično in kulturno strnjeno Zapad napram Vzhodnemu bloku, to je namen teh političnih sestankov.

Geste iz premoga

Največje ameriško podjetje za gradnjo cest je začelo tlakovati ceste s premogom. Nič več asfalt ali cement, marveč zdrobljen in zalit premog. Nova tehnika cestnega tlakovanja ima neverjetne prednosti. Na cesti se ne pokažejo razpoke, luknje in ob straneh cest nagubani asfalt v vročini. Premog prenese tudi tridesetkrat večjo težo

kot dosedanje ceste. Še največja pridobitev bo pa zmanjšanje svetovne krize premoga. Ker je večina današnjih prevoznih sredstev na nafto, so se izkopane zaloge premoga nakopičile do skrajnosti posebno v Nemčiji in Belgiji, kjer že zapirajo rudnike in mečejo delavce na cesto. Nova uporaba premoga za tlakovanje cest bo pa ustavila premogovno krizo. Za en kilometer cestne dolžine je potrebnih kar 1400 ton premoga. Posebne komisije v Ameriki in tudi v Nemčiji že proučujejo načrt, da na novi način obnovijo zlasti avtomobilske ceste.

»Pro aris et focis«

»Za oltarje in ognjišča« tako se glasi geslo, katero so napisali na svoj prapor tako imenovani Comitati civici ali meščanski odbori. Načelo je že v prevodu jasno; gre za brambo vere in družine.

Kdo so pa ti Comitati civici, o katerih se ob vsakih volitvah v Italiji dosti govori, to ni vsem jasno. In vendar ti odbori odločilno posegajo v italijansko politično življenje že od leta 1948 dalje. Tisto leto februarja meseca so se namreč pojavili po vseh rimskih vogalih in po vseh krajih države lepaki s podobo dveh rok, ki se stiskata v znak zaveze; v ozadju se pa vidijo obrisi mesta. Levičarsko usmerjeno časopisje je označilo lepake kot izraz neke skrivnostne organizacije, ki se vdinja visoki vatikanski politiki; drugim so ti odbori pomenili skrajno desno krilo Krščanske demokracije.

Vse take razlage je pa dolgoletni predsednik prof. Gedda odklanjal. Tik pred zadnjimi volitvami je spet izjavil, da to ni nikakršna stranka, marveč organizirano gibanje, ki hoče javno italijansko življenje prekvasiti s katoliškim duhom. Organizacija, ki noče biti stranka, ima svoj sestav zgrajen do potankosti. V vsaki izmed 320 škofij v državi deluje pokrajinski odbor. V 7800 občinah pa 16.500 krajevnih odsekov. Osrednji odbor deluje v Rimu s sedežem v palači Bonaparte. Vrhovno, čeprav ne direktno vodstvo, je pa podrejeno cerkveni hierarhiji.

Taka velika organizacija in s takšno moralno oporo izvaja brezdvoma močan vpliv na vse katoliško javno politično vsmerjanje v državi.

Kup se manjša

Eisenhower je sklenil, da bo v zadnjih mesecih predsednikovanja zelo varčeval z državnim denarjem. Vse družine, ki žive v inozemstvu pri možeh vojakih, se bodo morale vrniti domov, da ne bo toliko izdatkov. Predsednik je izdal še vrsto drugih odredb za skrbno upravljanje državnih financ. Ukrepi so v zvezi s poročilom zakladnega ministrstva, da so se v letošnjem letu zmanjšale zlate rezerve za 1.450 milijonov dolarjev ali za tisoč milijard lir. V letu 1960 se je zlati kup v Združenih državah zmanjšal samo za 1000 milijonov dolarjev. Skopnel pa ne bo še tako hitro, ker znašajo zlate rezerve v ZDA astronomsko številko 18.000 milijonov dolarjev! V lirah se to skoraj ne da povedati.

Volilni golaž

Stara navada, da se je volivec pred odhaja glasu lahko najedel golaža in napil piva na kandidatov račun, dobiva v Italiji drugačno obliko. V mestu Marsala na Siciliji je na stotine volivcev prejelo od tajnika poslanca Andreja Spanò pisma, ki so se glasila: »Z veseljem Vas obveščam, da je na osebno posredovanje poslanca Andreja Spanò deželni predsednik določil, naj se Vam izplača posebna podpora v znesku 2550 lir.«

Poleg obvestila pa se je v ovojnici nahajal tudi ponatis volilne glasovnice z roko, ki kaže, kako je treba dati prednostni glas Andreju Spanò. Na tretjem listku so pa bile naštetе zasluge gospoda poslanca, ki volivcev ni podkupoval, ampak je zanje samo posredoval.

Pomanjkanje duhovnikov

Splošno mnenje je, da v Italiji ne primanjkuje dušnih pastirjev. Resnica pa je drugačna. V Rimu pride komaj na 10.000 vernikov en dušni pastir. Zato je generalni vikar, kardinal Traglia, naslovil poziv na italijansko duhovščino na otoku Malti, naj pride v Italijo na pomoč v italijanske župnije.

Kako nujno je vprašanje duhovskega naščaja, kaže tudi primer v Florenci. Mesto, ki ima 400.000 prebivalcev, je letos imelo komaj tri novomašnike. Pomanjkanje duhovnikov, dušnih pastirjev bo občutno kmalu tudi pri nas.

NOVICE

Univerza prijateljstva

V Moskvi so odprli veliko, novo univerzo, namenjeno azijskim, afriškim in južnoameriškimi študentom. Hruščev je v otvoritvenem govoru dejal, da se bodo na »univerzi prijateljstva« vzgajali bodoči inženirji, zdravniki, profesorji in ekonomisti še ne razvitih dežel, kjer se ne morejo izšolati. Vseučilišče ima sedem fakultet. Prvo leto je pripravljeno, da se nauče ruščine. Od 43.500 kandidatov jih je bilo sprejetih samo 500. Tem plača sovjetska vlada pot v Moskvo in nazaj; brezplačno jim nudi stanovanje, pouk, knjige in zdravniško oskrbo. Vrh tega prejemajo dijaki še mesečno podporo 900 rubljev (približno 50.000 lir) za hrano in male stroške. Poučujejo iz brani ruski, strokovnjaki.

Hruščev je tudi dodal, da ne bodo tujim dijakom vsiljevali svojega prepričanja, da

„Za zlatom hiti - na zlatu visi“

Zapeljana Marjetica v Goethejevem fraustu poje te besede, ki odmevajo tudi danes po vsem svetu.

Kaj pa pomeni ta bleščeča kovina, da usmerja milijonom ljudi tok življenja? Zlato je zlahka kovina, ki se kemično težko spreminja. Le v kraljevi vodi, mešanici solne in solitrne kisline, se raztopi.

No, in čemu služi zlato? Za nič drugega kot za okras in za kovanje novcev. Nakit je lahko tudi iz drugih bleščečih kovin; enako tudi kovanci. In vendar vse za zlatom hiti in na njem visi.

To pa zato, ker dobi zlato svojo vrednost, šele ko pride na dan in se spet povrne — v grob. Šele tedaj ko zgine izpred naših oči postane zlato mogočni vladar sveta. Nekam čudno se to sliši, pa je le res. Poslušajte!

Naši predniki so poznali zlato že pet ali šest tisoč let pred Kristusovim rojstvom. Kot menjalno sredstvo so začeli krožiti zlati denarji šele dobrih tisoč let pred Kristusom v Egiptu. V začetku se je človek zanimal bolj za železo kot za zlato. Še v 19. stoletju je človeški rod imel v posesti komaj eno desetino tiste množine zlata, ki jo imamo danes.

In vendar so človeške roke izkopale v rudnikih Kanade, Južne Afrike, Mehike,

pa upa, da bodo marksistično teorijo sami spoznali za najboljšo.

Ni dvoma, da se bo sovjetska želja, širiti svoje nauke med mlade narode, tudi izpolnila. Če hoče Zpad tekmovati s Sovjeti, bi moral tudi on nuditi brezplačno izobraževanje mladini iz novo nastajajočih držav, ne pa samo risati na steno boljševisko nevarnost.

Vse gre v dim

Ko je po starem zmanjkalo tobaka, so tlačili suho listje v vivčke. Danes pa se v cigaretah najde še marsikaj drugega. Pred tedni so se vsi kadilci preplašili, ko so brali, da je ta in oni našel v cigaretah neke črvičke; drugod so potegnili iz tobaka stare nitke. Razlagalci tobačnih tovarn so pojasnjevali, da ni to nič posebnega; tisti črvički da niso škodljivi, nitke pa prihajajo iz žilic na tobakovih listih. Za nekaj časa so se kadilci pomirili. Prejšnji teden pa je nekdo v Genovi kadil »Tre Stelle« in ker ni vleklo, je pogledal in videl v cigaretah kar cel žebelj. Pa menda ni tudi ta prišel po naravni poti med tobak?

ali presejale iz daljnih sibirskih in alaskijskih veletokov na milijone kilogramov zlata. V zadnjih 500 letih so dale zlate žile in zlati pesek 56 milijonov kilogramov zlata! Od vse te množine porabijo urarji, zlatarji, zobarji komaj 15 odstotkov. Druhih 15 odstotkov je skritih v »nogavicah« zasebnikov. Kar dve tretjini vse zlate proizvodnje leži pa še bolj skritih.

V grobovih zlata

Ogromne zlate zaloge so nakopičene v zakladnicah državnih bank v vseh državah. »Zlati grobovi« pravijo podzemskim prostorom, kjer leži zlato in šele sedaj izvaja svojo oblast kot zlata podlaga za denarni obtok bankovcev v dotični državi. V današnji dobi nakopljejo v starem in novem svetu vsak dan po 2500 kilogramov zlata. Te količine pomnožijo zlati zakladi v podzemlju. Tu počiva izkopano zlato v obliki zlatih opek ali palic, nevidno človeškemu očem razen par zaupnim detektivom, ki noč in dan čuvajo pred grobovi zlata. Količino zlata vpišejo v sezname zakladnih ministrstev in ti sezname so tisti magični navijalci cen. Čim več zlata je vpisanega ali pa v prometu, tem manjša je njegova vrednost; tem višje so pa cene potrebščinam. Zato je denar, papirnat, a podprt z vrednostjo onega skritega v podzemljih, sveta vladar.

Največja zlata grobnica je Fort Knoks na jugovzhodu Združenih držav. V jeklenih in železobetonskih podzemskih prostorih je nagrmadenih za 7500 milijard zlata v kosih ali palicah. Armada vojakov straži to nezavzetno trdnjavo. Le trije neznani visoki uradniki imajo ključe do odpiralnega mehanizma te največje zakladnice sveta. Šele vsi trije ključi odpro 65 ton težka jeklena vrata do zlata.

Tu leži vladar sveta, nikoli obsijan od sonca. Iz podzemlja, kjer se je rodil, je zopet v podzemlje šel in od tam poganja stroje, ladje, daje kruha ljudem in uganja politiko, ne da bi se premaknil z mesta.

GORJE

PRI BLEDU

Tržaškega

Tržaški sodnik o dvojezičnosti

Pred kratkim se je na tržaškem civilnem sodišču zgodilo nekaj, kar ponovno živo razsvetljuje položaj, v katerem se nahajajo tržaški Slovenci. Pred sodiščem se je namreč vodila razprava med dvema slovenskima strankama in je ena teh zahtevala, naj se ji na osnovi člena 5 Posebnega statuta londonskega sporazuma izstavijo vsi spisi tudi v slovenskem prevodu. Ta stranka je obenem v podrejeni vesti iznesla zahtevo, naj se razprava prekine, dokler se ustavno sodišče ne izreče, ali je člen 122 civilnega postopnika, ki predpisuje, da morajo vsi sodni spisi biti sestavljeni v italijanščini, v skladu z ustavnimi določili in zlasti s členoma 3 in 6, ki določata, da so narodne manjšine zaščitene s posebnimi zakoni.

Sodnik dr. Buttarini je obe zahtevi zavrnil in svoj ukrep med drugim takole utemeljil. Zahteva, naj se vprašanje člena 122 civilnega postopnika izroči ustavnemu sodišču, je »očitno neutemeljena«, češ da je omenjeni člen ohranil svojo delno ali popolno veljavo celo v deželi Doline Aoste in na Južnem Tirolskem, kjer so bili v smislu člena 6 ustave že izdani posebni zakoni za zaščito manjšin. To vprašanje se pa tudi zato ne more postavljati na Tržaškem, ker niso izdani nobeni posebni zakoni in ker tudi določila londonskega sporazuma ne morejo postati pravomočna, če ne izide za to potreben zakon.

Iz dolinske občine:

Glavni nauk občinskih volitev

Po vaseh dolinske občine se še danes govori o zadnjih občinskih volitvah. Danes hočemo najprej ugotoviti, da so se volitve zaključile tako, kot smo v listu še pred dnevom glasovanja predvidevali. Zmagala je tako imenovana Lista občinske enotnosti, katere nosilec je dosedanji župan Dušan Lovriha. Žal pa so se uresničila tudi nekatera naša druga predvidevanja: znatno so namreč narasli glasovi dveh izrazito italijanskih strank, in sicer Kršč. demokracije ter Ital. socialistične stranke.

Lista Kršč. demokracije je v primeri z letom 1956 dobila natančno 199 glasov več in prav malo je manjkalo — natančno 21 glasov — da se ni uvrstila na drugo mesto ter odnesla Slovenski listi štiri opozicijska mesta v občinskem svetu. Kar pa najbolj razsvetljuje položaj v dolinski občini, je število glasov, ki jih je prejela Kršč. demokracija pri pokrajinskih volitvah. Pri teh je namreč dobila celo več glasov kot Slovenska lista.

Iz vsega tega izhaja, da je delovanje Kršč. demokracije v dolinski občini očitno doseglo določen uspeh. Četudi priznavamo, da je njena lista povečala število glasov največ s pomočjo novih naseljencev, vendar prav pregled volilnih izidov po posameznih voliščih dokazuje, da so za to stranko glasovali tudi nekateri naši ljudje.

Iz vsega tega, kar smo napisali, vsak, še tako preprost človek lahko ugotovi, da tržaški Slovenci od londonskega sporazuma in določil ustave imajo pravzaprav le malo ali nič koristi. Vedno in povsod se najdejo oblastniki, ki iztaknejo najrazličnejše vzroke, le da ne ugodijo željam in pričakovanju Slovencev.

Tudi iz tega vidimo, kako je nujno potrebno, da se celotno manjšinsko vprašanje ponovno vzame v resen pretres.

— • —

POKRAJINSKI UPRAVNI ODBOR

Te dni se med vodstvi strank tako imenovane demokratične sredine vodijo pogajanja za sestavo novega pokrajinskega odbora. Zdi se, da bodo to vprašanje rešili tako, da bodo v odbor vstopili le pristaši demokristjanske stranke, podprli pa jih bodo svetovalci socialdemokratske, liberalne in republikanske stranke.

Devin:

PREŠERNOV KIP V SOLO

Zvedeli smo, da je Prosvetna zveza iz Trsta dobila od Šolskega skrbništva dovoljenje, da se postavi v poslopju tukajšnje osnovne šole doprnski kip našega največjega pesnika Franceta Prešerna.

Domačini z veseljem pozdravljamo pobudo Prosvetne zveze in želimo, da bi občinska uprava zdaj naredila vse, kar je še potrebno, da bo pesnikov doprnski kip čimprej stal v naši šoli.

Manjše število glasov, ki jih je v primeri z letom 1956 prejela Slovenska lista, pa naj bi kazalo, da delovanje Kršč. demokracije še najbolj škoduje tistemu slovenskemu gibanju, ki danes na volitvah nastopa z znakom lipove vejice.

Zanimivo bi bilo seveda proučiti vzroke, zaradi katerih so nekateri naši ljudje na teh volitvah podprli povsem tujo listo. Vse kaže, da so tako ravnali predvsem iz oportunističnih vzrokov. Prav gmotne koristi so tudi silile nekatero osebo, da so sprejele kandidaturu na tej listi (Mimogrede omenimo, da je eden vidnejših kandidatov te liste bil po drugi svetovni vojni poslan na neko »tehnično šolo« v Sovjetski zvezi, kjer je bival dve leti).

O izidu zadnjih volitev v naši občini bi lahko še marsikaj pisali. Za danes pa je dovolj, če ugotovimo z'asti tole: po zaslugi dveh občinskih uradnikov se je delovanje obeh italijanskih strank tako razširilo, da je že pri teh volitvah želo vidne uspehe. Pri tem je treba tudi ugotoviti, da vse to predstavlja z narodnega stališča znatno škodo in je zato treba narediti vse, kar je potrebno, da takšne metode raznarodovanja v bodočnosti ne bodo imele nobenega uspeha. To je prvi in glavni nauk, ki izhaja iz zadnjih občinskih volitev v naši občini.

Brežan

SLOVENSKO GLEDALISCE V TRSTU
GOSTOVANJE
ZAGREBSKEGA DRAMSKEGA KAZALISTA

v sobota, 26. nov., ob 21. uri v Avditoriju
Nikolaj Gogolj

ZENITEV

V nedeljo, 27. nov., ob 17. uri v Avditoriju
Jože Javoršek

MANEVRI

Prodaja vstopnic v Tržaški knjigarni, ul. Sv. Frančiška 20 ter dve uri pred pričetkom predstav v baru Moscolin, ul. Teatro Romano 2 (nasproti Avditorija)

Beneška

ČEBELARSTVO V REZIJI

Ta zanimiv članek smo posneli po glasilu Beneških Slovencev Matajurju. Uredništvo

Stane Mihelič je v 5. številki letošnjega Slovenskega čebelarja povzel glavno vsebino članka iz februarске številke nemškega čebelarke lista »Die Biene«, katerega je napisal čebelar Adler iz Messine pod naslovom »Izlet v osrčje ozemlja karnijske (rezijanske) čebele«. Iz svojega pa je Stane Mihelič napisal še to, da so od vseh slovenskih pokrajin, ki so danes pod Italijo, imeli in še imajo kranjiča ali tako imenovani ležeči ljudski panj Tržaško ozemlje, Beneška Slovenija in Rezija, na Koroškem pa vsi tisti kraji, ki so bili nekoč naseljeni in so deloma še danes naseljeni od Slovencev. Trdimo lahko, da se ozemlje, na katerem uporabljajo slovenski ljudski panj, krije z mejami nekdanjega celotnega slovenskega ozemlja, razen dela severno-vzhodnega Štajerskega in Bele krajine.

Omenjeni člankar v Slovenskem čebelarju piše, da je Beneška Slovenija izpostavljena sredozemskim vplivom, ki pa zaradi višine ozemlja niso več tako izraziti kot v goriških Brdih. Ze ob robovih turlanske nižine je mnogo dežja, še več ga je pa v planinah.

KAJ PIŠE ADLER O REZIJI

Adler piše, da je Rezija revna in visokogorska pokrajina. Zato je rastlinstvo njenih hribovskih pobočij skromno in skromna je tudi paša za čebele. Borovec in smreka se v višinah umikata golim pečnam, v dolini pa slabim travnikom. Polja je malo in tod skoraj ni medovskih kulturnih rastlin. Priložnostno mano na iglavcih povečini sperejo poletni nalivi, zakaj vsak topel južni veter sprošča na strma pobočja vlagu v silnih nalivih in ponavljajočem se dežju. Kljub vonju skromnih gozdov in očarljivi pisanosti travnikov ni dolina Rezije prav nikakšen čebelji paradiz. V tej dežlici ni nobenega poklicnega čebelarja, le domačini imajo tu pa tam po nekaj čebeljih družin v preprostih, ozkih in nizkih panjih, katerih mere se ravnajo povečini po širini desk, ki so slučajno pri roki. S sladkorjem ne krmijo čebel, kadar primanjkuje hrana, ker je ta predrag za revne prebivalce.

Tako nihajo tamkajšnje čebele vedno med življenjem in smrtjo in po naravnem izboru ostanejo čez zimo le tiste, ki so zdrave in odporne. Največji morebitni pridelek je nevarna mana, ki je za prezimovanje gotovo najbolj neprimerna. V februarju

GORIŠKI MESTNI SVET

Goriški občinski svet je imel v prejšnjem tednu dve seji, in sicer v sredo ter v petek. Na prvi seji so mestni očetje razpravljali o pismenem vprašanju monarhističnega svetovalca dr. Pedronija, ki je zahteval sankcije proti znanemu pisatelju Biagiu Marinu, ker je skupno z različnimi drugimi italijanskimi kulturniki podpisal manifest proti postavitvi spomenika Gabrielu D'Annunziu v bližini Tržiča.

Zupan dr. Bernardis je najprej prečital Pedronijevo pismo vprašanje in nato pismo, ki mu ga je poslal pisatelj Biagio

Slovenija

začne cveteti resje, za uboge čebele zelo vabljava paša, včasih izdatna, a vedno nevarna. Stevilne čebele ostanejo zunaj v ledenem gorskem vetru, zakaj sonce čez dan le malo posije v globoko dolino. Zato ni nič čudno, če preživi zimo le malo čebeljih družin. Gotovo bi bila tu čebela že zdavnaj umrla, ko bi ne bilo v njej velike življenjske sile in nagnjenosti k rojenju, ki ga pospešujejo še tesni panji, z ne več kot 25-30 litrov prostornine.

Pridnost, varčnost, dolgoživost in žal tudi rojivost so lastnosti te rezijanske čebele, ki jih obdrži tudi v primerih, ko jo predstavimo v večje panje in drugačne pašne razmere. Vedno se ta čisti, naravni rod odlikuje pred drugimi rodovi Karnijske čebele, ki jih je v drugačnih razmerah in z napačnim odbiranjem razvadil in pokvaril dobromisleči čebelar. S sladkorjem namreč res lahko pomagamo slabičem, toda ti nam kvarijo najboljše rodove. Z rezijansko čebelo lahko še rešimo marsikatero slabo čebelarstvo ali ga pa vsaj osvežimo.

Člankar Adler je pregledal prav vse panje v Reziji in jih natančno opazoval. Samo v dveh čebeljih družinah je našel čebele z rjavimi obročki, a še v teh primerih je imel le del čebel po en sam usnjenorjav obroček, ki prav gotovo ne kaže, da bi bile čebele pomešane z italijanskimi.

Ta čistost rezijanskih čebel je toliko bolj očitna, ker prevladujejo tik pred vstopom v dolino na splošno rumeno - pasate italijanke. Trditi smemo, da je to še en dokaz njihove velike življenjske sile. Razmnoževalni nagon hrabrih visokogorskih čebel je tako močan, da drugih ne puste medse.

Pa prav te maloštevilne rezijanske čebele, ki tako ljubijo svojo čistost, so za fur-lanske čebelarje na drugi strani prava sreča, ker je rezijanska čista čebela nudila italijankam marsikatero dobro lastnost. Po člankarjevem strokovnem mnenju se mora svetovno znana italijanska čebela vsaj za del svojih dobrih lastnosti zahvaliti pomešanosti z rezijansko čebelo.

G. Alber je govoril z Rezijani v njihovem rezijanskem narečju. Rezijani so po njegovem mnenju odločni, prijazni in mirni ljudje. On je v govorenju z Rezijani sodil, da govorijo neko »zelo staro narečje sorodno slovenskemu in hrvaškemu jeziku«.

Rezijansko preprosto čebelarjenje in oblika njihovega panja pa sta kljub večji preprostosti taka kot v sosedni Sloveniji. Rezijanski panj je pač slovenski ljudski panj, ki je bil in je še danes razširjen do skrajnih zahodnih meja, kjer žive Slovenci.

Marin. Ta je med drugim označil Pedronijevo vprašanje za »sramotni dokument«. Končno je župan sporočil svetu stališče, ki ga je zavzel upravni odbor do manifestacije ob odkritju D'Annunziovega spomenika, češ da je goriška občina pravilno ravnala, ker se ga je udeležila z mestnim praporom, a da bo Marinovo brošuro »Gorizia« še nadalje razdeljevala, ker je po njegovem mnenju še vedno dobra, pisatelja so pa k podpisu manifesta zapeljali slabi prijatelji. Užaljeni monarhist je zagrmel, da ni zadovoljen z županovim odgovorom, ker ni hotel izvesti od njega predlaganih sankcij proti velikemu grešniku Marinu. Kajti po njegovem je odkritje spomenika D'Annunziu veliko dejanje.

Zupanov odgovor pa je izzval k besedi tudi komunističnega svetovalca dr. Battella, ker mu ni ugajala njegova trditev, da so Marina zapeljali k podpisu »slabi prijatelji«. Battellove ugotovitve, da »so podpisniki manifesta sami znani ljudje, učenjaki in kulturniki, katerih dela imajo mnogo večjo vrednost kot desetminutno čevkanje na občinski seji«, ne more nihče ovreči.

Končno je še predlagal resolucijo, v kateri med drugim zahteva, da svet obsodi udeležbo goriške občine pri manifestaciji odkritja spomenika z mestnim praporom.

Ostro resolucijo v tej zadevi so predložili tudi socialni demokrati Devetag, Candussi in Zucalli. Ti zahtevajo, naj svet izrazi svoje zgražanje nad predlogom monarhista Pedronija zaradi sankcij, ki jih je zahteval proti pesniku Marinu, kar se protivi duhu ustave in ostalim zakonom ter je izraz le suženjske morale vseh totalitarnih vladavin.

Iz poročila sledi, da bo moral mestni svet žrtvovati D'Annunziu še eno sejo, čeprav kot politik ne zasluži nobene besede, razen ugotovitve, da je velik sokrivec fašizma, ki je bil med glavnimi povzročitelji drugega svetovnega klanja.

Na seji v petek so mestni očetje razpravljali samo o pogodbi med goriško občino in avtobusnim podjetjem ATA. O tem pa niso sprejeli nobenega sklepa.

CELJSKI PEVSKI ZBOR V GORICI

V nedeljo popoldne je pevski zbor iz Celja priredil v prosvetni dvorani na korzu Verdi koncert s pestrim sporedom. Ta je obsegal 20 pesmi, občinstvo pa je z zares nehlinjenim navdušenjem nad prelepim petjem izsililo še dve pesmi.

Že s prvo znano skladbo Petelinovo - Galusovo »Glej, kako umira Pravični« si je zbor osvojil občinstvo, saj se je pri tem vsakdo zavedel, da je smrt Pravičnika zares nekaj veličastnega. Od tujih pesmi sta morda še najbolj ugajali francoska »Dober dan, moje srce« in angleško-amerikanska »Deep river (Globoka reka)«.

Od jugoslovanskih narodnih je zgrabila občinstvo Simonitijeva »A ča«, narodna z otoka Brača, in istrska »Luce moja«.

Od slovenskih umetnih sta občinstvo ugajala zlasti Maroltov »Sovdaški boben«, in Venturijinev »Nocoj pa, oh nocoj«.

Na koncu sporeda se je goriško dekletu v imenu občinstva pevcem zahvalilo za pre-

Iz Goriške

lep duhovni užitek in poklonilo pevovodji prof. Egonu Kuneju lep šopek rdečih nageljnov in želelo zboru še mnogo uspehov pri nadaljnjem delovanju.

Svojim bratom pa kličemo: Na svidenje čimprej.

IZ STANDREŽA

Predpreteklo nedeljo sta praznovala 40-letnico poroke dolgoletni pevovodja Franče Lupin in njegova žena Alojzija. Imela sta šest otrok, od katerih so živi še štirje.

Slavljenec je znan tudi zaradi svojega delovanja v Društvu neposrednih obdelovalcev zemlje, saj je eden njegovih najbolj delavnih odbornikov.

Predpreteklo nedeljo so slavljenčevo družino obiskali domači pevci, ki so zapeli nekaj pesmi.

Slavljencema in njuni družini želimo še božjega blagoslova, zdravja in zadovoljstva.

PODGORA

Prejšnji petek se je v naši vasi pripetila grozna prometna nesreča, ki je povzročila smrt 72-letnega domačina Jožefa Kožlina.

Nezgodna se je pripetila v ulici Brigata Cuneo med številčkama 14 in 16; pri prvi hiši je stal avtomobil podjetja Selveg, ki prav v teh dneh popravilja v naši vasi javno razsvetljava. V isti smeri je pa vozil tudi traktor podjetja Caprara, ki služi za prevažanje tovornih vagonov.

Kako je prišlo do pretresljive smrtni nesreče sicer še ni dokončno dognano, vendar ljudje domnevajo, da je mož, ki je hodil vstric vola, padel prav v trenutku, ko ga je prehitelo omenjeno vozilo; pri padcu pa mu je zadnje kolo vozila šlo čez glavo in mu zdrobilo lobanjo, da je bil na mestu mrtev.

Naj sveti od vseh spoštovanemu možu in zavednemu Slovincu večna luč. Užalosteni družini izrekamo globoko sožalje.

Ob vsedržavnem nagrajevanju učencev osnovnih šol so tudi na Goriškem obdaruvali devet učencev, in sicer pet v Gorici ter po enega v Gradiški, Krmini, Tržiču in Piesu.

Med goriškimi učenci je bil zaradi svoje dobrote nagrajen tudi učenec 5. razreda naše ljudske šole Marko Petarin. Lani je namreč priredil nabiralno akcijo med svojimi součenci, da bi z majhnim darom presenetil nekega součenca, ki je ležal bolan v bolnici; letos pa je daroval nekemu drugemu součencu srajco, ovratnico in rokavice od prvega sv. obhajila, čeprav je bil nanje zelo navezan in jih imel v dragem spominu.

IZ PEVME

Pevčane, Oslavce in Štmavrce je razveselilo dejstvo, da sta na zadnji seji goriškega mestnega sveta svetovalca dr. Sfiligoj in dr. Pizzul zahtevala, da se odhodna postaja avtobusa, ki vozi preko pevmskega mesta, prenese iz novega naselja v ulici Torrione v Pevmo. Kdo bi se z njunim predlogom ne strinjal, saj je vendar prava sramota, da je to predmestje danes brez avtobusne zveze.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Negativno in pozitivno

Zakaj se slovenski umetniki in pisatelji ne morejo uveljaviti na mednarodnem področju?

Te dni so pisali italijanski časniki o mladi slikarki Evi Fischer, ki se je rodila v Jugoslaviji, njeni starši so pa Madžari. Zdaj živi v Rimu, a tisk se ukvarja z njo zaradi tega, ker je dobila povabilo londonske galerije Lefèvre, da bi priredila v njej osebno razstavo. Odprla jo je v četrtek. In kdor razstavlja v galeriji Lefèvre, »za tega so hudi časi pri koncu«, kot je zapisal neki veliki milanski dnevnik. To mladi slikarki iz srca privoščimo.

O tem smo se pogovarjali tudi v neki tukajšnji slovenski družbi in pri tem je nekdo dejal: »Ali ni čudno, da toliko umetnikov uspe in doseže mednarodni uspeh, tudi ko žive v čisto tujem okolju, medtem ko se tak velik uspeh nobenemu slovenskemu umetniku ne posreči. Naši pisatelji in umetniki ne predrejo lupine domačega okolja, ne uveljavijo se v mednarodnem kulturnem življenju. Kaj bi bilo temu vzrok?«

Drugi mu je potrdil: »Te dni je dobil Concourtovo nagrado Romun Vintila Horia,« je rekel.

POMANJKLJIVO ZNANJE TUJIH JEZIKOV

Tretji je navedel primer mladega češkega begunca Jeana Kolarja, čigar roman »Nazaj za vsako ceno« je postal »bestseller« v Franciji in Nemčiji, v Ameriki pa so izdelali po njem film. Padala so imena Poljakov, Madžarov, Grkov, Letoncev, Romunov, ki so postali v zadnjih letih na tem ali onem področju svetovno znani. Nato smo začeli ugibati, kaj je vzrok, da noben Slovenec ne doseže na nobenem področju nekaj takega, da bi vzbudil večjo mednarodno pozornost. Predpostavka, da smo Slovenci po naravi manj nadarjeni kot ljudje drugih narodov, smo takoj izločili. V marsikaterem pogledu Slovenec druge narodnosti celo nadkriljuje, vendar pa smo ugotovili, da se vdajamo Slovenci pri tem nekaterim iluzijam. Predvsem iluziji, da smo posebno nadarjeni za tuje jezike. Res je, da skoro vsak Slovenec klati vsaj enega ali dva tuja jezika in povprečen slovenski izobraženec lahko bere tuji tisk celo v treh ali štirih tujih jezikih. Vendar pa pri tem nobenega resnično ne obvlada. Tako so zelo redki slovenski izobraženci, ki bi bili sposobni publicistično samostojno delovati v kakem tujem jeziku. Izjeme so samo izobraženci starejše generacije, ki so obiskovali še nemško srednjo šolo in so se naučili temeljito nemško. Ti so tudi edini, ki so se še lahko preko nemščine uveljavili v mednarodnem znanstvenem in umetniškem življenju (Plečnik, Veber, dr. Milan Vidmar in dr.). Mlajši izobraženci sploh ne znajo več nemščine, ali pa jo le za silo lomijo. Mnogi tukajšnji izobraženci celo knjižne italijanščine ne obvladajo brezhibno in so komaj sposobni brez grobih napak napisati kratek sestavek v italijanščini. Redki so, ki znajo francosko ali celo angleško govoriti — kako, pa je drugo vprašanje.

Temu ni krivo pomanjkanje nadarjenosti, ampak dejstvo, da slovenski izobraženec skoro nima priložnosti, da bi si izpopolnil znanje tujega jezika v deželi, kjer ga govore. V najboljšem primeru lahko gre tja za ene počitnice kot delavec ali — če je ženska — kot služkinja. O kakšnem daljšem študijskem bivanju ni da bi govorili. Temu je bila kriva v predvojni Jugoslaviji in je še danes revščina slovenskih razmer in podcenjevanje takih priložnosti s strani odgovornih prosvetnih oblasti. Dogaja se, da uče tuje jezike v slovenskih srednjih šolah profesorji, ki niti ne znajo pravilno izgovarjati tujega jezika. Kako naj se ga torej dijaki pravilno nauče? Tukajšnji mladi izobraženci pa tudi le poredko tekmujejo za tuje štipendije. Morda iz občutka, da imajo v primeri z italijanskimi prosilci manj možnosti, da jih dobe, ali pa zaradi tega, ker menijo, da bi z letom, prebitim v tujini, le zavlekli svoj

študij. Morda pa je temu krivo tudi samo pomanjkanje pravega kulturnega interesa.

PREVELIKA KULTURNA IZOLACIJA

Toda s tako hoteno izolacijo od tujih kulturnih središč izgubi slovenski izobraženec tudi dragoceno priložnost za osebne stike in prijateljstva, kar je večkrat odločilne važnosti za mednarodni uspeh. Slovenci smo postali iz tega ali onega razloga nedružabni, naravnost pusti, vase zaprti ljudje, ki si ne znajo pridobivati prijateljev. Značilen v tem pogledu je bil naš odnos do zaveznikov v Trstu. Do njih smo imeli samo odnos prosjakov ali pa smo jih »soglasno obsojali« v tisku. Osebnega, prijateljskega stika ni bilo in krivda za to ni bila samo na zavezniški strani.

Potem je opozoril nekdo v naši družbi na to, da nam v zadnjih desetletjih v splošnem primanjkuje resnično kvalitetnih ljudi, ki bi bili sposobni prispevati k svetovni kulturi, književnosti ali umetnosti kaj novega, izvirnega in osebnega. Naši umetniki ubirajo zadnje čase (mišljeni so tudi slovenski umetniki v matični domovini) moderne in celo avantgardistične poti, a nobeden med njimi ni resnično izviren in osebni, kar je bistro opazil — in zapisal — neki ugledni italijanski kritik ob razstavi skupine slovenskih umetnikov v Milanu. Moderna tehnika, moderne težnje, toda nič doživete, nič izvirnega, le korakanje za tistim, kar je v modi na zahodu.

Se mnogo slabše je v literaturi. Pri tem se sklicujemo in izgovarjamo na to, da smo majhen narod in da v svetu ne znajo našega jezika. Toda če je bilo kaj resnično zanimivega in kvalitetnega, je svet tisto le odkril tudi pri nas in prevedel. Pri tem tudi pozabljam, da imajo pisatelje svetovnega slovesa Islandci, Norvežani, Grki, Madžari in Finci — in kdo zna islandsko ali finsko? Slovenščina pa vendarle spada v veliko skupino slovanskih jezikov in je sorazmerno lahko razumljiva več kot sto milijonom ljudi. Dejstvo je le, da po Cankarju (in morda Preglju) nismo imeli resnično velikega pisatelja, ki bi bil nadpovprečno zanimiv tudi za tujega bralca in ki bi obdeloval resnično aktualne probleme sodobnega življenja. Naši pisatelji opisujejo z ginljivo prisrčnostjo življenje, navade in ljubezen rovtarjev kje nad Sokfjo Loko, se mučijo s socialnimi problemi haloških viničarjev ali prekmurških sezoncev, toda v stilu sentimentalnih folkloristov ali sindikalnih in političnih propagandistov. Nobeden ne zna odkriti v naših ljudeh in problemih tisto, kar bi bilo veljavno in aktualno za vse bralce po širnem svetu. Kdor bere slovenskega pisatelja naših dni, ta mora dobro poznati narodnostno in manjšinsko problematiko v Trstu ter imeti nadpovprečno nagnjenje do politične literature. Celó Cankar je s svojimi nesrečnimi vaškimi učitelji, ki se sami sebi smilijo in se boje življenja ter ljubezni, skoro nerazumljiv. Vsa ta problematika je bila preveč intimno slovenska, da bi mogla resnično zgrabiti tujega bralca.

POMANJKANJE POGUMA?

Tržaški pisatelj, kot sta Pahor in Rebula, ki bi bili mogli po vzgledu sodobne italijanske literature vnesti v slovensko književnost resnično aktualnost in nove prijeme ter pripovedno tehniko, so se dali docela obvladati od manjšinske problematike v retrospektivnem smislu, kot zapozneli kroničarji fašističnega nasilja, ali kot melanholični meditatorji nad našo slovensko usodo, ne da bi čutili, da ta usoda še ni odločena, da si jo še vedno kujemo vsak dan in da bo odvisna od našega poguma, moči in svetovne razgledanosti. »Naša književnost se ne sme zapirati vase in prežvekovati preteklosti, odpreti se mora svetu in današnjemu dogajanju,« je pripomnil nekdo.

»Za kaj takega primanjkuje našim pisateljem poguma,« je pripomnil nekdo drugi.

Tu smo se skoro skregali. Prepripi, ki je že pritegoval pozornost vseh gostov v kavarni, je napravil konec tisti, ki je našel v vsej zadevi tudi pozitivno plat.

»Jaz pa mislim, da je krivo dejstvu, da Slovenci tako težko dosežemo mednarodno pozornost, to,

da smo tako zelo navezani na slovenstvo,« je rekel. »Poglejte, koliko talentiranih, sposobnih slovenskih ljudi, pisateljev, časnikarjev in umetnikov je danes raztresenih po vsem svetu, po vseh petih celinah in mnogi od teh danes že odlično obvladajo angleščino, španščino, italijanščino, portugalsščino in kar je še svetovnih jezikov. Lahko bi pisali v njih. Vendar pa pisarijo samo v shirane slovenske emigrantske lističe in revijice, za nekaj stotin (v najboljšem primeru) slovenskih bralcev, ki jim je treba listič skoro vsiliti v roke. In pri tem zatrdno vedo, da ne bodo dobili niti ficka honorarja. Marsikdo se s tem izpostavlja le hudobnim in neumnim kritikam, porojenim iz zavisti ter omejenosti. Če bi pisali v tujem jeziku, bi bili deležni vsaj širše pozornosti in bi jim bil zagotovljen honorar, morda pa bi dobili celo mednarodno priznanje in dosegli slavo. Ali ni čudno, kako smo mi vsi navezani na slovenstvo in na usodo svojega majhnega naroda? Njegovi problemi nam ostanejo celo po mnogih letih še vedno važnejši kot veletok življenja, ki nas nese s seboj v velikih tujih središčih, kjer bije srce drugih nacionalnih kultur. Naš intelektualce mehanično opravlja svoje delo v tujem podjetju, da preživi sebe in svojo družino; ne misli na to, da bi napravil kariero. Vse njegove najplemenitejše misli veljajo daljni domovini in le tja ga vleče hrepenenje. Njej tudi žrtvuje svojo kariero.

TAKO JE MOŽNO LJUBITI SAMO MAJHNO DOMOVINO

Za to mu nihče ni hvaležen in tega morda nihče nikoli niti omenil ne bo. Morda bodo poznejše generacije imele to celo za smešno sentimentalnost; in pomanjkanje vitalne sile za plodno vključitev v tuje okolje. Vendar se mi zdi, da je v tem neka skrita veličina in plemenitost slovenskega človeka. Ne vem, če tudi preprosti slovenski ljudje v tujini tako ljubijo svojo domovino, če so tudi tako zaskrbljeni za njeno usodo, toda mnogi, zelo mnogi slovenski izobraženci, ki morajo živeti v daljni tujini, imajo do nje odnos, kot ga ima sin do matere, čisto osebni odnos. Dvomim, če pripadniki drugih narodov tako ljubijo svojo domovino. In ker ne občutijo v sebi tako strašno ljubezni in domotožja po njej, ker nimajo občutka, da bi jo izdali, če bi začeli izražati najboljšo, kar nosijo v sebi, v tujem jeziku, jih to tudi ne ovira in se lahko popolnoma živje v tuje okolje in tujo kulturo. Prav zato, ker je slovenska domovina tako majhna in nesrečna, ima izobraženi Slovenec, ki se zaveda njene usode, do nje še posebno intimen odnos. Do imperija in do ozemelj, ki merijo na stotine tisočev kvadratnih kilometrov, ne moreš imeti tako intimnega, osebnega, sinovskega odnosa, zanje ne čutiš tako skrbi in odgovornosti. Občutiš ga lahko samo do take majhne domovine, kot je naša.

To se nam zdi glavni vzrok, da se toliko sposobnih slovenskih ljudi rajši posveča slovenskim problemom in meditirajo o njih, kot da bi se vključili v tekmo za osebnim uspehom na področju tujih kultur in v tujem jeziku. To pa velja tudi za one doma.

Nekateri v naši družbi so mu pritrtili in videli v tem odnosu slovenskega izobraženca do lastne domovine tudi neko pozitivno lastnost, drugi pa so videli v tem duševno neokretnost in nesposobnost prilagoditve tujem okolju, v katerem bi lahko s svojimi uspehi celo več koristili lastni domovini. Toda do pravega zaključka nismo prišli. Debata je ostala odprta.

PREVODNO PRVENSTVO

Italijanski pisatelj Alberto Moravia je eden izmed redkih romanopiscev, ki jih zelo prevajajo v tuje jezike. Njegov založnik Bompiani je prejel ponudbo iz Pakistana, da bi izdal izbrana dela Moravie v jeziku urdu, ki je najbolj razširjen v Prednji Indiji. Skupaj z narečji hindi, hindustani in punjabi ga govori skoro 150 milijonov ljudi.

Z novim prevodom bo Moravia dosegel izdaje v 28 jezikih. Prekosil je število prevodov »Pinocchia« in znanega »Cuore«.

SOLA GLASBENE MATICE

Prva vaja otroškega pevskega zbora, bo v petek, 25. novembra, ob 18.30 v šolski dvorani, Ul. R. Manca 29. Vabimo tudi starše otrok, ki ne obiskujejo šole Glasbene Matice, da privedejo otroke k pevskim vajam.

KROŽEK SLOVENSkih IZOBRAŽENCev v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 25. novembra, ob 20.30 v prostorih Baletne šole v ulici Ruggero Manna 29/II. Na sporedu je predavanje dr. Rada Bednarika:

POD CRNIM ZEKLom

GOSPODARSTVO

Letošnja vinska letina v Italiji

Počasi prihajajo podatki, na osnovi katerih lahko ocenimo zadnjo, to je letošnjo vinsko letino. Podatki in zaključki pa niso še zanesljivi. Ti so naslednji:

Celotni vinski pridelek je sedaj ocenjen na 55 milijonov hl, ali 11 milijonov hl manj kot lani in 12 milijonov hl manj kot l. 1958. V primeri z letino 1957 pa je letošnja znatno bogatejša, saj je tisto leto bilo samo 43 milijonov hl.

V vsej državi je torej letošnji pridelek manjši od lanskega, a je več pokrajin, kjer je bil letošnji pridelek znatno višji od lanskega. Sem spadajo ves Piemont, del Lombardije, del Toskane in Romagne - Emilije. V Južni Italiji imajo na splošno manjši pridelek kot lani, a odpovedala so predvsem bela vina.

Po dobroti je letošnji pridelek znatno slabši od lanskega in v mnogih pokrajinah severne Italije ne doseže zakonite moči za prodajo: bela vina 9° alkohola, črna 10°. Zato so vinogradniki okrepili svoja vina, manjši del z zgoščenim moštom, večji del pa s sladkorjem. Pravijo, da so slednjega posebno mnogo porabili v Romagni - Emiliji, od koder ponujajo izredno močna vina — 14 do 16° alkohola — medtem ko vina na teh krajih le redko kažejo — tudi v rednih letinah — več kot 10° alkohola. Poznavači vin trdijo, da so letošnja izredno močna vina iz Romagne pristna »vina iz pese« — sladkorne seveda.

Za rezanje z lastnimi šibkimi vini je severna Italija redno kupovala močnejša vi-

POZIMI OBREZITE PARKLJE

Živalim stalno rastejo parklji, tako kot nohti ljudem. Če živali mnogo hodijo, posebno po trdem, se parklji obrabijo; če pa živali stalno bivajo v hlevu — posebno pozimi, potem jim parklji lahko postanejo prave cikle, ki povzročajo živalim neprijetnosti in tudi bolečine. Taka žival se stoji prav slabo odpočije.

Če pa žival količkaj trpi, če se neprijetno počuti, to kvarno vpliva na nježno celotno razpoloženje, tako da postane sitna ali nervozna, kar zopet kvarno vpliva na gospodarsko korist, katero pričakujemo od živali: skrči se mlečnost in žival se ne redi pravilno.

Zato čiščenje in obrezovanje parkljev ni smešno lepšanje živali, marveč nujna gospodarska potreba. Zato moramo živalim tu pa tam parklje pregledati in urediti, kar je potrebno.

OPOZORILO KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Gorici obvešča kmetovalce, da je Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo nakazalo dva milijona lir za nakup izbranega semena trav in detelje.

Prispevek lahko prejmejo neposredni obdelovalci zemlje in spolovinarji; dali bodo največ 25 kg semena; za mešane travnike pa 100 kg semena; neposredni obdelovalci lahko dobe 5000, spolovinarji pa 2500 lir.

Kdor želi dobiti omenjeni prispevek, mora vložiti do 31. decembra t. l. prošnjo na Kmetijsko nadzorništvo v ulici Duca d'Aosta na posebnem vzorcu, ki ga tam dobi.

na iz južne. Kot je rečeno, je bila v južni Italiji letos slaba letina belih vin in zato so se posebno ta zelo podražila. Julija je bilo v San Severu (Foggia) belo vino po 380 lir za stopinjo alkohola, danes je po 550. Tako je tudi drugod. Močnejša vina so se povsod podražila.

Ni pričakovati, da bi zaradi slabše letine v Italiji primanjkovalo vino, ker so bile ob trgatvi še znatne zaloge vina iz prejšnjih let. Te zaloge so računali na približno 20 milijonov hl in bi torej bilo na razpolago okoli 75 milijonov hl, kar je do prihodnje trgatve več kot dovolj.

Krompir - prevažen pridelek

Krompir sadijo danes po vsem svetu, letni pridelek pa cenijo na 1.600 do 1.800 milijonov stotov, kar je pač odvisno od letine. Če od navedenega pridelka odbijemo za seme potrebne količine, bi znašal letni pridelek okoli 50 kg na vsakega prebivalca na svetu. V mnogih državah pa ga še zdaleč toliko ne použijejo, v nekaterih drugih državah pa mnogo več. Sorazmerno največ ga použijejo Irci, za njimi Poljaki, potem Čehi, Rusi in Nemci. Vsi ti narodi ga použijejo več kot 100 kg na osebo in leto, mnogi tudi več kot 200 kg.

Najvišji pridelek krompirja ima Sov. Rusija, ki ga pridelata letno 850 do 900 milijonov stotov, ali več kot 400 kg na prebivalca. V ostalih državah znaša letni pridelek (v milijonih stotov v dobi med l. 1957-59):

Poljska 350, Zap. Nemčija 260, Kitajska 240, Francija 140, ZDA 120, Vzh. Nemčija 120, Češkoslovaška 80, Anglija 55, Španija 42 in Avstrija 40.

Nato pridejo Jugoslavija, Italija, Holandska, Japonska, Romunija, Ogrska, Indija in Irska s pridelkom od 25 do 35 milijonov stotov. Med 10 in 20 milijoni stotov znaša pridelek v Belgiji, na Danskem in

Svedskem, v Turčiji, Argentini, Kanadi in v Peruju ter na Portugalskem.

Iz navedenega pregleda je razvidno, da odpade pretežni del letnega pridelka krompirja na Evropo, in sicer okoli 1.500 milijonov stotov. Pridelek v obeh Amerikah doseže okoli 200 milijonov stotov, v Aziji 80, v Afriki okoli 15 in v Oceaniji (Avstraliji) nekaj manj kot 15 milijonov stotov.

Najvišje hektarske donose krompirja imajo v Angliji, na Irskem, v Belgiji, v Zapadni Nemčiji, na Holandskem in Danskem, kjer presegajo 200 stotov. Sorazmerno nizek hektarski donos je v Jugoslaviji in Italiji, kjer znaša komaj nekaj več kot 80 stotov in je celo nižji kot v Turčiji, Španiji ali Portugalski. Iz teh držav pa imamo znaten izvoz zgodnjega krompirja, predvsem v Nemčijo, Anglijo in Avstrijo. Italijanski izvoz novega krompirja se začne že marca (s Sicilije in iz okolice Neaplja), višek pa doseže meseca maja.

Od celotnega pridelka krompirja služi le manjši del za človeško prehrano, večji del pokrmijo živini, nekoliko ga pa porabijo tudi v industrijske namene.

Vseh znanih sort krompirja je danes nad 1000; s križanjem obstoječih sort pa dobivajo vedno nove vrste. Iščejo namreč sorte, ki so najbolj primerne za prehrano. Poleg škroba morajo vsebovati določen odstotek beljakovin, gomolji pa morajo biti gladki s plitvimi očmi in tanko kožico; od industrijskih in krmljenih sort pa zahtevajo gospodarstveniki čimveč škrobovin.

Skoraj milijon topol

zasadijo sedaj letno v Italiji in število raste iz leta v leto. Vsa bolj vlažna zemljišča severne Italije bodo kmalu zasajena s topoli, ki dajo zelo iskano surovino za celulozo in papir. Zasajanja topol pa ne pospešuje samo preusmeritev poljedelstva — omejitev žitoreje, marveč predvsem dejstvo, da je na deželi delovna sila zelo draga in da je vedno bolj redka, ker se kmečki življenj naseljuje v industrijske kraje. V južni Italiji, kjer je suša redni letni pojav in je zelo malo ugodnih leg za topole, sadijo pa evkalipte, ki tudi zelo hitro rastejo, a je njih les mnogo manj cenjen kot topolov.

ŽENA IN DOM

Bogatinke

Na svetu živi precej bogatih, povečini samostojnih žensk. Kot najbogatejša oseba sedanega ženskega rodu slovi prejšnja nizozemska kraljica Viljemina. Vladala je točno pol stoletja. Njeno premoženje cenijo na 600 milijonov dolarjev. Zdaj pomnožite to bajno vsoto še s 600 in dobite milijarde v lirah. Precejšen del imetja se je kraljici nakopičil prav iz gumijevih plantaž nekdanje nizozemske Indonezije.

Na drugem mestu glede bogastva je vdova po Aga Kanu III. Nekoč je slovela tudi po lepoti. Leta 1930 je bila izbrana za najlepšo Francozinjo.

Tretja po bogastvu je zopet kraljica, in sicer Elizabeta II. Njena last so obsežna posestva v Angliji in zasebna zbirka draguljev v vrednosti 50 milijonov funtov šterlingov. Poleg tega pa prejema še letno plačo 750 milijonov lir. V Angliji je takoj za kraljico najbolj bogata ženska grofica Seafield. Njeni gradovi in posestva na Skotskem predstavljajo vrednost 15 milijard lir. Nekaj milijonov bo zapu-

stila možu princezinje Margarete, ker je njegova botra.

V Franciji živi bogatinka Suzana Volterova, bivša plesalka. Njen mož ji je zapustil 24 milijard lir premoženja. Obenem je še lastnica največje kornjušnice dirkaških žrebcev. Suzana pa je tudi še mlada in krašna ženska.

V Kanadi se ponaša z največjim bogastvom vdova Doroteja Johnson. Pred petimi leti ji je umrl mož ter ji je zapustil 275 milijonov dolarjev. Ker ne ve kam s tolikim denarjem, podpira vsa kanadska moštva baseballa.

Zanimivi osebnosti sta dve najbogatejši brodolastnici na svetu. Ena je Grkinja Marika Venizelon iz Aten. Ze njen oče je bil brodolastnik; ona je pa premoženje še podeseterila. Njene ladje, ki jih je več kot Onassisovih, plovejo po vseh morjih. Marika pa ima tekmo v lepi Indijki Sumati Maradži. Ta je lastnica šestdesetih odstotkov vsega indijskega brodogoja.

Naštevanje bogatih žensk na svetu bi se lahko še nadaljevalo, toda mnoge raje skrivajo svoje bogastvo, kot — leta starosti.

Kdo

9.

bo nabral največ točk

59. ZLOGOVNI MAGIČNI LIK

(3 točke)

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

Vodoravno in navpično: 1. staro mesto bivanja; 2. narejati, ukazati; 3. mokrica, močvara; 4. ovijati; 5. predlog.

60. STEVILCNICA

(2 točki)

a)	1	2	3	4	5	
b)	6	7	8	9	5	10
c)	11	12	10	13	10	
d)	3	9	14	9	1	
e)	15	9	7	5	8	7
f)	16	17	3	9	18	2
g)	13	9	6	10	13	
h)	14	13	7	19	10	
i)	16	13	10	8	19	3
j)	12	7	13	20	2	
k)	3	5	7	4	10	

Besede pomenijo: a) Paganini klavirja; b) infanterija; c) slovenski komponist; d) ujeda; e) nemški pesnik; f) ital. komponist 1866-1924; g) razbojnik; h) pasta; i) nem. komponist 1833-1897; j) ital. operni komponist; k) ozka pot.

Namesto številke vstavi ustrezajoče črke. Ob pravilni rešitvi bereš v tretji vrsti od zgoraj navzdol priimek angleškega dramatika.

61. REBUS (5, 3, 4)

(1 točka)

uj	LIST
uj uj	S
uj uj uj	

62. ZMESANI PREGOVOR

(1 točka)

KADAR NI ODPUSCATI NOBENIH LAHKO JE POSLEDIC.

63. ZLOGOVNICA

(3 točke)

1.	1	3	
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			

Iz zlogov: A A AK AL AST BE CA CI CI DU EN FEN GO JA JE KA KA LO MOR NAR NE NI O O OD PIN PO RA RE RE RI SEJ SEN SO STAT SA TE TU TU VAN VI VI ZI sestavi 12 besed naslednjega pomena:

- vrsta;
- pustolovščina;
- avstralska ptica;
- električna naprava;
- hladilna pijača;
- samo-stojen;
- gorski vojaki;
- del celote;
- nazadnjak;
- zanešenjak;
- reka v Sibiriji;
- brezobličien.

Pri pravilni rešitvi ti bodo dale prve in tretje črke od zgoraj navzdol lep slovenski pregovor.

64. TEZAK RACUN

(1 točka)

Izvrši vse navpične in vodoravne računske operacije.

ABC	:	AD	=	C
-		+		×
CC	+	B	=	FG
HG	×	AC	=	KBG

65. ENAČBA

(2 točki)

$$(a - b) + (c - d) + (e - f) + (g - h) + (i - j) + (k - l) + (m - n) + (o - p) = X$$

a) Hruščevo ime; b) pramen, splet; c) veselstvo; d) del Ljubljane; e) cvetlica; f) premetenka, nagajivka; g) dan v tednu; h) pregovor; i) organska spojina; j) bolečina; k) sedalo; l) mokri vremenski pojav; m) signal za ladje; n) del vratu; o) glavno mesto balkanske države; p) urez; X = slovenski pregovor.

VSE REŠITVE POSLJITE NA NAŠE
UREDNIŠTVO DO 15. DECEMBRA

Dobra srca

V nedeljo je bil v Rimu odlikovan »najboljši deček leta«. Izmed mnogih kandidatov so izbrali štirinajstletnega Angela Contarinija, doma iz obrežne vasi Mascali blizu Katanije. Deček obiskuje četrti razred osnovne šole. Ko je oče ribič zbolel in je bila družina v stiski, je telesno šibki fant veslal vsako noč na odprto morje loviti ribe, da jih je zjutraj nesel na trg in dal izkupiček staršem. Po trdem nočnem delu je šel smehljaje se v šolo ter je razred končal z dobrim uspehom. Ko so dečku pripeli vpričo oblasti na rimskem Kapitolu zlato svetinjo in mu dali nagrado dvestotisoč lir, je dobri šolar denar takoj izročil navzočemu očetu.

Seveda, ob taki vesti se bo nemara ta ali oni namuzal in brž obrnil stran lista, če ni morda kaj pisanega ali še raje slikanega o kaki bebejevki ali Zofiji ali princezinji, ki je rodila sina.

Kot se je zdelo, je še nekam najbolj flegmatično prenašal dachausko življenje stari doktor in pisatelj Alojz Kraigher. Redkobeseden in vedno zamišljen, a prožen in čil je hitel sem in tja po bolniških blokkih. Bolniki so ga imeli radi in so zaupali vanj. Tudi z njimi ni veliko govoril, a čutili so se potolažene, da jih je pregledoval obzirno in skrbno kot pravi »civilni« zdravnik in da je znal skoro z vsakim spregovoriti vsaj nekaj besed v njegovem materinem jeziku. Ko sem ga opazoval pri njegovem delu, sem se pogosto spraševal, kaj neki čuti in razmišlja. Tu pa tam smo tudi govorili o tem. Menili smo, da bo napisal po vrnitvi nov velik naturalistični tekst o tistih izrednih izkušnjah, vendar pa smo se zmotili. Če se ne motim, ni o tem nikoli nič napisal, kot da je šlo vse mimo njega kot sanje. Morda je čutil, da bi temu ne bil kos, da je njegovo »naturalistično« pero prešibko za to. Kot znano, je napisal po vojni le dve biografski knjigi o Cankarju. Nadaljeval je natančno tam, kjer je pred vojno nehal, in v tem tudi ni bil edini. Čeprav je bilo v Dachauu precej slovenskih pisateljev, ni nobeden izmed bolj znanih kar koli objavil o dachauskih izkušnjah, niti Ludvik Mrzel, pa tudi ne esejisti, kot je Lino Legiša.

Bolniške barake so bile primitivne, vendar so se zdele s svojimi vedrimi belo-modrimi karirastimi posteljnimi prevlekami kar luksuzne v primeri z ostudno umazanijo vsega ostalega taborišča, zlasti zdaj v zadnjih mesecih, ko so trpali v taborišče vedno nove množice, hkrati pa se je le še malokdo kaj brigal za higieno in čistočo. Toda Revier ni obstajal le iz bolniških barak, ampak je imel pravo röntgensko sobo, kjer so ljudi röntgenizi-

Tekma s smrtjo 38.

E.Z.

rali kot v katerikoli bolnišnici, in razne laboratorije, n. pr. za analizo seči in krvi. Samo zdravil skoro ni bilo. Le oglja je bilo dovolj. Celo Bayerjevih pilul je zmanjkovalo. Nekje so bile tudi sobe za tiste, na katerih je delal SS-ovski zdravnik poskuse kot na kuncih glede na njihovo odpornost in reakcijo na razne bolezni, n. pr. na malarijo. Večkrat sem videl ljudi, ki so jim vcepili malarijo. Bajе so se sami javljali za to, da so dobivali več hrane. Hodili so okrog po veži pred svojo štubo, zaviti v koce, in niso napravljali vtisa, kot da jih lastna usoda kaj posebno skrbi. Med njimi so bili tudi otroci. Ničesar pa nisem slišal, dokler sem bil v Dachauu, o najokrutnejših poskusih, pri katerih so žrtve v mukah umirale. Tega mi ni nakdar nihče omenil, čeprav sem po vojni bral v zvezi s raznimi procesi, da so našli SS-ovski zdravniki pomočnike tudi v internirancih, zlasti bolničarjih samih. Trdno sem prepričan, da o tem tudi mojim prijateljem bolničarjem ni bilo nič znanega. Saj tudi nismo nič vedeli o množičnih ustmrtilvah s plinom v Auschwitzu. To samo dokazuje, kako dobro so znali držati nacisti te stvari v tajnosti. In čisto verjetno, da tudi povprečni Nемеc zunaj ni nič vedel o tem.

(Dalje)

Premoč ameriškega boksa vedno bolj upada

Sedanje stanje boksarskega poklicnega športa je še precej zamotano in nejasno. Glavni vzrok takšnega stanja je pomanjkanje osrednje in hkrati odločne mednarodne zveze, katere odločitve bi vsi spoštovali. V naši dobi kar mrgoli raznih zvez in podobnih boksarskih organizacij, ki na vse načine skušajo vsiliti svoje odločbe. Tako namesto osmih tradicionalnih poklicnih kategorij imamo kar deset. Zaradi tega je tudi mnogo svetovnih prvakov, kajti vse zveze ne priznavajo za uradna razna tekmovanja. Za nekatere zveze na primer v srednjetežki kategoriji nimamo svetovnega prvaka, druge pa trdijo, da je to še vedno stari Archie Moore. V srednji kategoriji imamo kar dva »uradna« svetovna prvaka: eden je Paul Pender, drugi pa Gene Fullmer, ki sta oba Američana. V petelinji kategoriji nekateri proglašajo za svetovnega prvaka Brazilca Jofrea, ki je knockoutiral Sancheza, drugi so mnenja, da je to Francoz Halimi, ki je pred kratkim porazil Angleža Gilroya, tretji trdijo, da bi svetovni prvak moral biti Italijan Rollo, ki je premagal Raffertyja; četrty pa izjavljajo, da svetovni prvak še ni določen.

Vse to se dogaja okoli poklicnega boksarskega športa, ker se okrog njega vrtijo ogromni interesi in kapitali. Zaradi tega razni »športniki« tako vpletajo in razpletajo razne dogodke, da imajo sami pri tem največ koristi in boksarji so jim le lutke. Nič čudnega ni, če se glavni boksarski dvoboji za svetovno prvenstvo odigravajo samo v ZDA in to še med samimi ameriški boksarji. Dobremu Evropejcu, ki se neče podrediti volji »velikanov«, je onemogočena pot do slave, do svetovnega prvenstva. Pri marsikaterem srečanju »velikani« odločajo zmagovalce in tudi svetovne prvake. Vsega tega bo le tedaj konec, ko bo začela trdno delovati od vseh priznana mednarodna zveza.

Toda pustimo spletke in skušajmo ugotoviti, kateri so najboljši predstavniki boksarskega športa. Prisiljeni smo upoštevati vseh deset kategorij, ker bi drugače naš pregled ne bil popoln.

Od 9 svetovnih prvakov jih je kar 6 iz ZDA (Benny Kid Paret z otoka Kube živi v glavnem v ZDA), 2 sta Azijca in samo eden je iz Evrope in ta je Tržačan Duilio Loi. Čeprav imajo Američani v precejšnjih kategorijah še vedno glavno besedo, vsi strokovnjaki soglašajo, da ameriški boks nazaduje. Velik napredek pa so pokazali boksarji azijskih dežel in tekmovalci Južne Amerike. Evropejci so, kakor vedno, na drugem mestu za Američani. Najboljši sedanji boksar je še vedno črnopolti svetovni prvak težke kategorije Floyd Patterson, če-

prav ga je Sved Johansson neusmiljeno porazil v prvem srečanju (drugo srečanje pa je dobil Američan). Če izvzamemo starega Archia Moora in Duilija Loia, vsi ostali svetovni prvaki, kot so Paul Pender, Flash, Elrode, Benny Kid Paret in Pone Kingpetch, niso vrhunski boksarji. Od teh ima največ možnosti, da postane odličen boksar samo mladi Kubanec Benny Kid Paret. Na prvih mestih pa so tudi mladi Liston, ki mu prerokujejo veliko bodočnost, močni Johnson in nadarjeni Jorgensen iz ZDA, Južna Američana Thompson in Jofre ter Evropejci Calderwood, Charnley, Lamperti in Ben Ali. Premoč neameriških boksarjev je torej očitna.

V težki kategoriji prireditelji čakajo, da Charley Liston postane zrel za boj s svetovnim prvakom Floyd Pattersonom. Američani imajo še Mache-

na in Folleya, Evropejci pa Richardsona in Cooperja, ki pa nista med najboljšimi.

Tudi v srednjetežki kategoriji je vse po starem: na vrhu je vedno Archie Moore, katerega je pred kratkim porazil v Rimu Italijan Rinaldi. Po vsej verjetnosti bo Archie Moore kmalu zapustil častni naslov Johnsonu, ki mu v Ameriki pravijo »the killer« (ubijalec), ker ima močan udarec. V tej kategoriji stopajo v ospredje posebno Evropejci in jih je kar precej: Anglež Calderwood, Nemeč Schöppner, kandidat za svetovno prvenstvo in Italijan Rinaldi, katerega mož in znanje sta še neznan. Med najboljšimi je tudi Holt (Južna Afrika).

V srednji kategoriji imamo kar dva svetovna prvaka, oba povprečne vrednosti, kar velja zlasti za Paula Penderja. Prireditelji nameravajo ponovno pripraviti srečanje med Fullmerom in najizrazitejšo osebnostjo ameriškega boksa, ki je Ray Sugar Ro-

(Nadaljevanje na 10. strani)

NAJBOLJŠI BOKSARJI NA SVETU

TEZKA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: FLOYD PATTERSON (ZDA).

Izzivalci: 1. Liston (ZDA), 2. Johansson (Švedska) in 3. Machen (ZDA).

SREDNJETEŽKA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: ARCHIE MOORE (ZDA).

Izzivalci: 1. Johnson (ZDA), 2. Calderwood (Vel. Britanija) in 3. Schöppner (Nemčija).

SREDNJA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: PAUL PENDER (ZDA).

Izzivalci: 1. Fullmer (ZDA), 2. Casey (ZDA) in 3. Scholz (Nemčija).

SREDNJELAHKA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: BENNY KID PARET (Kuba).

Izzivalci: 1. Thompson (Argentina), 2. Rodriguez (Kuba) in 3. Dupas (ZDA).

WELTER JUNIOR KATEGORIJA:

Svetovni prvak: DUILIO LOI (Italija).

Izzivalci: 1. Ortiz (ZDA), 2. Somodio (ZDA) in 3. Towell (Južna Afrika).

LAHKA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: JOE BROWN (ZDA).

Izzivalci: 1. Charnley (Vel. Britanija), 2. Matthews (ZDA) in 3. Perkins (ZDA).

LAHKA JUNIOR KATEGORIJA:

Svetovni prvak: FLASH ELRODE (Filipini).

Izzivalci: 1. Boysaw (ZDA), 2. Jorgensen (ZDA) in 3. Chestnut (ZDA).

PERESNA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: DAVEY MOORE (ZDA).

Izzivalci: 1. Lamperti (Francija), 2. Caprari (Italija) in 3. Lewis (Trinidad).

PETELINJA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: —

Izzivalci: 1. Jofre (Brazilija), 2. Halimi (Francija) in 3. Rollo (Italija).

MUSJA KATEGORIJA:

Svetovni prvak: PONE KINGPETCH (Siam).

Izzivalci: 1. Ben Ali (Španija), 2. Perez (Argentina) in 3. Yaoita (Japonska).

1.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

I.

Krasna in čudovito mirna narava je obdajala vilo veleposestnika Rudija Vrhovca. Moreče vzdušje pa je ležalo v veliki delovni sobi, katero si je uredil hišni gospodar po svojem starinskem okusu. Vrhovcu so bile novotarije sploh zoprne. Odrezave poteze njegovega značaja pa niso prišle do izraza le v občevanju z družinskimi člani, marveč tudi v razgovoru z obiskovalcem: »Od mene nikar ne pričakujte, mladi gospod...«

»Oskar Ferjan,« se je priklonil gost ter je skušal prikriti svojo vznemirjenost.

»Da, da, gospod Oskar Ferjan,« je malce nevoljno pristavil gospodar. »Ne morem si pač zapomniti imen vseh ljudi, ki slučajno križajo moja pota.«

Mladi obiskovalec je kar pobledele ob pikri pripombi in je premišljeval, ali bi ne bilo bolje upoštevati Adranin nasvet ter bi sploh ne bil prišel njenemu očetu pred oči. Toda, ne! Adrano je ljubil, ljubil bolj kot samega sebe; ona mu je vračala ljubezen in je bila voljna stopiti z njim v za-

kon. Zato ni mogel prezreti očeta, moral se je razgovoriti z njim. Gospodar je zamahnil z roko.

»Kar na kratko bova opravila, gospod Ferjan — za oba bo bolje tako.« Sledil je nekaj sekund dolg odmor in nato prav trgovsko vprašanje: »Spričo položaja Vas vprašam po premoženjskem stanju. Vašem seveda.«

»Zdi se mi, da je moj odgovor odveč, ker ne boste privolili Adrani poroko z menoj,« je odgovoril mladi mož z bridkim usmevom na bistem obrazu. »Pojasni pa Vam vendar želim, da gledam na življenje stvarno. Po mojem ima srečo v življenju, kdor ima voljo in razum. Mislim, da mi obojega ne manjka. Tudi če Vi sodite o poklicu časnika karja po svoje, si Vam upam zagotoviti, da mi ne bo težko skrbeti za Adrano. Lastne hiše še nimam, sem pa trdno prepričan, da si jo bom mogel kmalu postaviti, ker se mi je prav včeraj ponudila možnost oditi v tujino za dopisnika mojega lista...«

»Ze vem dovolj, gospod Ferjan. Kar privadite se, da Vam rečem ne! Pa ne iz-

jeze, gre za drugo. Moja družina veliko da na stanovsko zavest. Adrana je hči bogate in plemenite družine Vrhovcev. Zanj moram poiskati primerne zveze. Če hočem torej prav jasno govoriti...«

»Saj ni več potreba... moj poklon,« je padel v besedo Ferjan in je odšel, ne da bi čakal še na kako besedo.

Tak je bil torej uspeh njegovega obiska pri možu, ki je Adranin oče. Ona mu je sicer to že povedala in ga svarila, toda on ni mogel ostati samo tajni zaročenec. Moral je k očetu, da izprosi roko ljubljene. Zaman! Nepremostljiv prepad je zazijal med njo in njim.

Skoro obupan je stopil k športnemu avtu, ki ga je pustil pri vrtni ograji. Kako si je sploh mogel misliti, da bo lepa Adrana, hči ponosnega bogatina Vrhovca, postala njegova žena! On, mlad časnikar, katerega je celo njegov predstojnik obetal krasno bodočnost, a je šele na začetku vzpona. Gotovo bo mogel preskrbeti družino. Že dve leti je poznal Adrano; tudi ona je hotela biti njegova. Rada bi se poročila, preden bo odšel preko morja za dopisnika velikega lista.

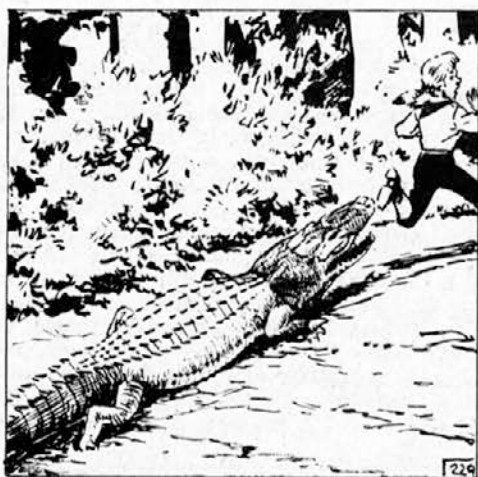
»Oskar!«

Obrnil se je. »Ti, Adrana,« se je zazrl v lepi obraz v okviru svetlih črnih las. Dvo-

(Nadaljevanje na 10. strani)

27

Za
naše
naimlaisše
Pot
v
neznano

Samuel
ScowillMiki
Muster

229. Peggy je zavpila, kot da gleda pošast, spustila jajci iz rok in jo ucvrla proti taborišču. Aligator je izgubil svojo navidezno okornost in je začel na kratkih, debelih nogah urno kobaliti za njo. »Ne teči naravnost, beži v vijugah! Izogni se!« so tovariši vpili za njo. Preden je Peggy doumela, kaj ji svetujejo, jo je aligator že skoraj dohitel.

230. Izmaknila se mu je z naglim skokom, ki se je zaključil s padcem v grmovje. Aligator, ki se ni mogel tako hitro obračati je nadaljeval svojo ravno pot in kmalu izginil v goščavi. »Slabo potegavščino si si izmislil zame, Hen,« se je Peggy nakremžena pritoževala. Jim in Peter sta jo znala kmalu potolažiti. Vrnili so se kot prijatelji.

231. Za večerjo je Peggy pripravila uplenjena aligatorjeva jajca, toda sama se jedi ni niti dotaknila. »Kar jejte,« je dejala, »meni pa ne tekne. Če le pomislim na zmaja, ki me je podil po gozdu, mi mine ves apetit.« Tudi profesor je karal Hena: »Drugič se nikar ne šali! Če bi srečali krokodila namesto aligatorja, se ne bi več vrnili!«

232. Profesorjeve rane so se le počasi celile, zato so popotniki sklenili, da bodo še nekaj dni ostali ob jezeru. Zamuda jih ni skrbelo, saj so se onkraj gozda že dvigale v nebo strme, visoke gore — cilj njihovega potovanja. Vsi so skrbeli za profesorja in mu stregli. Peggy in Hen sta vselej v gozdu iztaknila zanj kak priboljšek.

233. Nekega dne je Hen na pohajkovanju po gozdu pokazal deklici lepo, kakih dvajset metrov visoko palmo. »Profesorju boš danes lahko pripravila solato,« ji je zagotovil. Ker je bilo drevo pretenko, da bi mogel splezati nanj, ga je začel s svojo mačeto podirati. Čez kako uro je palma ležala na tleh. Hen se je sklonil k dolgim zelenim listom.

234. Nabral je za celo naročje mehkih zelenih lističev, nato pa sta se obrnila proti taborišču. Peggy je opazila, da se na bližnjem drevesu nekaj giblje. Radovedno je stopila bliže in zagledala gosto pajčevino, za katero je čepel ogromen pajek. V mrežo sta se bila ujela dva drobna ptička. Eden je bil že mrtev, drugi se je zvijal pod pajkovimi nogami.

STRTA SRCA

(Nadaljevanje z 9. strani)

je oči, velikih in svetlih kot dvoje češenj je hrepenelo k njemu.

»Da, jaz, Oskar, čakala sem te,« je burno šepetala Adrana. »Morala sem te počakati. Moram ti povedati še enkrat, da te imam rada. Saj vem, da se oče upira najini sreči... Ne, molči... vem, da je odklonil... ne govori, dragi...«

Rad bi privil visoko, vitko postavbo in jo poljubil na rdeča ustna. Toda ne, ni imel pravice. Oče se upira. Ne sme povzročati bridkosti svoji ljubljenci. Moral jo bo pozabiti, pa naj on še tako bridko trpi.

»Kaj si boš zdaj mislil,« je nadaljevala Adrana z ljubkim glasom. »Ne bodi tako žalosten, Oskar, jaz bom vedno tvoja...!«

Kot prisega so zvenejele te besede. Vsaj tako jih je razumel in se je srečen nasmehljal. Čez hip ga je pa spet prevzela bridka resničnost. Žalostno je zmajal z glavo: »Adrana... tvoj oče me ne mara. Ne morem siliti tvoje vesti...«

(Dalje)

Premoč ameriškega boksa vedno bolj upada

(Nadaljevanje z 9. strani)

ja. Tu je na prvem mestu Filipinec Flash Elrode binson. Američani imajo še druge dobre boksarje. Ti so Giardella, Casey in Hank. Evropejci imajo v Nemcu Scholzu svojega najboljšega predstavnika.

Ceprav imajo Američani številne boksarje mednarodnega slovesa (Dupas, Moyer, Griffith, Hart in Jordan), so v srednjelahki kategoriji na prvih mestih Kubanci in Argentinci. Za svetovno prvenstvo se največ poteguje Fredrick Thompson, ki je porazil s K.O. v 4. rundi Jordana in remiziral s Paretom. Svetovni prvak te kategorije je mladi Kubanec Benny Kid Paret, ki se je začel bojevati s poklicnimi boksarji, ko je imel komaj 14 let; zdaj pa jih ima 20.

Dolgo let je moral Duilio Loi čakati, da osvoji svetovno prvenstvo. Lani mu je to spodletelo, letos pa je v Milanu vendarle porazil Ortiza.

V lahki kategoriji uspešno brani naslov svetovnega prvaka črnopolci Joe Brown, ki mu je že 34 let. Več dobrih boksarjev je že klonilo pod njegovimi močnimi udarci; zadnji je bil Andrade. Toda za svetovno prvenstvo se poteguje več dobrih boksarjev: 3 so Američani: Matthews, Lane in Perkins, 2 Južnoameričana: Hernandez (Venezuela) in Torres (Mehika) ter 1 Evropejec: Charnley (Velika Britanija).

Tako kot srednjelahka tudi lahka kategorija ima svojo podskupino, ki jo imenujejo junior kategori-

čprav ga ogražata Američana Boysaw in Jorgensen. Dobri so tudi Chestnut (ZDA) in Rivas (Venezuela).

V peresni kategoriji je najboljši črnc Davey Moore, toda glavno silo te kategorije predstavljajo Južnoameričani: Lewis (Trinidad), Ramos (Kuba), Gonzales (Argentina) in Cervantes (Mehika). Zelo bojeviti je tudi Nigerijanec King.

V petelinji kategoriji nimamo svetovnega prvaka, čeprav slavni angleški prireditelj Solomons meni, da je to Francoz Halimi. Za ta častni naslov se bojujejo dva Mehikanca: Lopes in Pina, dva Angleža: Gilroy in Rafferty, Brazilijanec Jofre, Italijan Rollo in Francoz Halimi. Najboljša sta Jofre in Halimi.

V mušnji kategoriji je treba zabeležiti zaton slavnega in dolgo let uspešnega Argentineca Pereza. Bivši svetovni prvak (bil je tudi olimpijski prvak) je zmagal skoraj 300 srečanj in mu dolgo let nihče ni bil kos. Toda leta 1957 so ga izgnali iz domovine in od tedaj je začel svoje romanje po ringih vsega sveta. Moči so mu začele zdaj pešati in tako je bil prepričljivo poražen od Poneja Kingpetcha ter s tem izgubil naslov svetovnega prvaka. Čeprav trenutno vodi Kingpetch, strokovnjaki sodijo, da je najboljši boksar te kategorije Spanec Mimoun Ben Ali. V mušnji kategoriji pa kar mrgoli dobrih boksarjev. Glavni so Irec Caldwell, Finec Luukkonen (evropski prvak), Japonca Yaoit in Seki ter Mehikanec Esparza.

d. t.